

1. Inleiding

Het bestuur van Jeugd in Beweging (JIB) heeft in 1999 het initiatief genomen om het thema School & Sport op de politiek-bestuurlijke agenda te zetten van de belangrijkste landelijke beleidspartners op dit terrein. Dit initiatief moet leiden tot intensivering van de samenwerking tussen de sectoren van de sport, het onderwijs en de lokale overheid. Op uitvoeringsniveau wordt deze samenwerking zichtbaar binnen de zogenoemde driehoek 'buurt-onderwijs-sport'.

Met het vaststellen van het basisdocument School & Sport (juli 2000) is inmiddels een bestuurlijk akkoord gesloten over een meerjarig traject School & Sport (2001-2005). Dit basisdocument is bestuurlijk ondertekend door de vijf partners NOC*NSF, KVLO, LC Nederlands instituut voor lokale sport en recreatie, Vereniging voor management in het Voortgezet Onderwijs (VVO) en de Algemene Vereniging van Schoolleiders in het primair onderwijs (AVS). Het Nederlands Instituut Sport en Beweging (NISB) zal op coördinerend en uitvoerend niveau ondersteuning geven aan de werkzaamheden in het traject School & Sport. Het ministerie van VWS en het ministerie van OC&W zijn vanuit de landelijke beleidsvoering betrokken bij het traject; VWS voor het sportbeleid en OC&W voor het beleid inzake het bewegingsonderwijs. Deze rolverdeling en afstemming van taken van beide ministeries is terug te zien in het gezamenlijke opdrachtgeverschap voor Jeugd in Beweging, waar dit traject op voortbouwt.

Het basisdocument kan worden opgevat als een bestuurlijke oproep tot de actiegerichte beleidsvisie School & Sport, zowel voor leerlingen in het primair als voortgezet onderwijs met het oog op continuïteit en vergaande samenwerking tussen de sectoren sport, bewegingsonderwijs en lokaal beleid. Hiervoor is landelijk programmamanagement op hoofdlijnen noodzakelijk. Lokale proeftuinen (pilots) die geënt zijn op de uitgangspunten van deze beleidsvisie zullen het specifieke en lokale op korte termijn tot uitdrukking brengen. In die zin is het traject School & Sport in de praktijk op lokaal niveau maatwerk. Uiteindelijk moet dit leiden tot concrete resultaten die zichtbaar worden in vergaande (baanbrekende) vormen van samenwerking tussen scholen en sportverenigingen, het kwalitatief verbeteren van de lokale sport-infrastructuur en het op de voet volgen en beïnvloeden van het sport- en beweeggedrag van scholieren. Sleutelbegrip hierbij is het invoeren van bewegingsmanagement dat zowel verantwoordelijk is voor, als de coördinatie voert over deze vergaande vormen van lokale samenwerking in de driehoek sport, school en buurt, en van waaruit de beweegnorm en de sportomgevingsmonitor zullen worden ingezet.

In het basisdocument is voor het traject School & Sport een uitgebreide legitimering opgenomen, die verwijst naar toenemende bewegingsarmoede, de positie van sportverenigingen, ontwikkelingen in het (bewegings)onderwijs en de fysiek-ruimtelijke voorwaarden voor sport.

Uitgangspunt van het plan luidt:

'De inspanningen met betrekking tot het (maatschappelijk) belang van bewegen en sport voor de jeugd te bundelen en meer te richten op life-time bewegen. Samenwerking tussen de school, de sportverenigingen en de lokale sportaanbieders schept de voorwaarden voor zo'n activerend sport- en bewegingsbeleid op lokaal niveau. Voor leerlingen binnen de schoolorganisatie en deelnemers aan de sportinfrastructuur rond de school ontstaan meer gevarieerde bewegingsmogelijkheden en dus ook meer bewegingstijd. De ministeries van OC&W en VWS werken elk vanuit een eigen verantwoordelijkheid samen om dit lokale beleid te versterken. De drie, (NOC*, NSF, KVLO, LC) landelijke partners kunnen door goede samenwerking en gemeenschappelijke initiatieven het lokaal beleid ondersteunen.'

In het basisdocument wordt een beleidsplan aangekondigd. Dit dient de volgende onderdelen te bevatten:

- een toekomstplan met acties voor elk van de actoren voorzien van beleidsmatige legitimering vanuit de beide ministeries;
- aandacht voor koppeling tussen het schoolvak lichamelijke opvoeding en het lokale sportaanbod, bijvoorbeeld door daarin gespecialiseerde functionarissen, zoals de bewegingsconsulent, sportbuurtwerker, verenigingsconsulent;
- investeren op vergaande organisatorische integratie van het schoolvak lichamelijke opvoeding en de georganiseerde sport door dubbele aanstelling van vakdocent LO/trainer van een sportvereniging, financiële integratie en het gezamenlijk gebruik van accommodaties;
- een transparante ondersteuningsstructuur waarin NISB, provinciale sportraden, landelijke sportbonden en gemeentelijke diensten een duidelijke plaats hebben;
- een landelijk expertisepunt School & Sport (frontoffice/ helpdesk);
- een krachtige rol van de scholen, waarbij gedacht wordt aan een sport- en beweegplan voor elke school;
- aandacht voor sportvoorzieningen in de openbare ruimte en een helder accommodatiebeleid in het verlengde van de landelijke nota 'Geef sport de ruimte om te bewegen'.

Uiteraard zal aandacht moeten uitgaan naar financiering van de voorstellen die in deze beleidsvisie staan vermeld. Mogelijke financieringsbronnen zijn:

- het opnemen van het traject op lokaal niveau in het kader van de Breedtesportimpuls;
- op landelijk niveau afstemmen van het traject School & Sport op het Manifest van NOC*NSF, meer specifiek 'de ring' schoolsport;
- op lokaal niveau in het onderwijs aanhaken bij investeringen die gericht zijn op de ontwikkeling van de Brede School.

De beleidsvisie is totstandgekomen op basis van een goede samenwerking tussen medewerkers van NOC*NSF, LC Nederlands instituut voor lokale sport en recreatie, KVLO, NISB en Jeugd in Beweging.

In deze beleidsvisie gaan wij eerst dieper in op de aanleiding tot deze visie. Daarna beschrijven wij de contouren van het voorgestelde traject, en geven wij aan hoe wij vervolgens over willen gaan tot aanscherping van het plan door enkele pilots te volgen. We eindigen met enkele en afspraken.

2. Terugblik en aanleiding traject School & Sport

In eerdergenoemd uitgangspunt staat de behoefte aan meer samenwerking centraal. Deze behoefte is niet nieuw. Zo'n vijftien jaar geleden hield de Commissie Van Doorn al op landelijke schaal een pleidooi voor meer samenwerking tussen scholen en sportaanbieders. Het advies van deze commissie *'Naar een geïntegreerd beleid voor lichamelijke opvoeding en sport'* (Ministeries van WVC en OC&W, 1986) werd echter uitgebracht in een periode van bezuiniging, waardoor er geen gevolg aan is gegeven. In de jaren tachtig was er een vermindering van het aantal vakleerkrachten in het basisonderwijs, werd lichamelijke opvoeding op het middelbaar beroepsonderwijs een marginaal vak en is het aantal uren in het voortgezet onderwijs verlaagd. De Commissie Van Doorn pleitte voor opvoeding tot sport en opvoeding door sport, oftewel: ontplooiing en toerusting van leerlingen. De school zou zich meer moeten openstellen voor instellingen buiten het onderwijs, zoals de sportclub. In het *Schoolsportontwikkelingsmodel* van het Overleg Orgaan voor School en sport (1985) wordt dit idee verder uitgewerkt in een samenwerkingsverband tussen overheid, onderwijs en sport met als doel een gevarieerde kennismaking met sport door scholieren.

Jeugdartsen en leraren lichamelijke opvoeding wijzen in de jaren tachtig op een verwaarlozing van lichaamsbeweging in en buiten het onderwijs, *"in een maatschappij die in toenemende mate gekenmerkt wordt door bewegingsarmoede, verkeerde voedingsgewoonten en steeds meer vrije tijd voor velen"* (in: *Bewegingsarmoedig onderwijs*, 1980 en 1986). De gezondheidkundige Kemper wees hier toentertijd ook al op.

In de jaren negentig is de lichamelijke opvoeding gericht op het bijbrengen van handelingsbekwaamheid voor het deelnemen aan bewegingscultuur. Deze doelstelling komt tot uitdrukking in kerndoelen en eindtermen voor de verschillende vormen van onderwijs. Daarin is het aanbod voor de leerlingen duidelijk geactualiseerd, en is ook in toenemende mate sprake van keuzemogelijkheden voor de leerlingen. Het Landelijk Platform Schoolsport coördineert de activiteiten op het gebied van school en sport. Die nemen in de jaren negentig zo sterk toe, dat er sprake lijkt van wildgroei. Sportoriëntatie en -keuze (SOK) is een model en werkwijze om deze activiteiten te stroomlijnen en effectiever te maken (o.a. NOC*NSF, 1995, Mooij e.a., 1998 en KVLO, 1995).

Er komt onderwijs op maat: naast de reguliere lessen zijn er ook sportklassen, allerlei naschoolse mogelijkheden, een examenvak lichamelijke opvoeding et cetera. Binnen het onderwijs en de sport groeit in deze tijd ook de aandacht voor jeugdparticipatie: leerlingen regelen meer dingen zelf.

Bovengenoemde ontwikkeling naar introductie in de bewegingscultuur, naar enigerlei vorm van samenwerking tussen de sport- en de onderwijssector, doet zich meestal voor in experiment- of projectvorm. Structurele samenwerkingsverbanden zijn er anno 2000 nauwelijks. Het blijkt kennelijk lastig om de beoogde samenwerking duurzaam van de grond te krijgen. De algemene indruk is dat bewegingsonderwijs en georganiseerde sport ten opzichte van elkaar verschillen in 'mentaliteit', visie en conceptuele aanpak. Meest voorkomende knelpunten zijn (zie Raad voor het Jeugdbeleid, 1995):

- er is geen coördinatiepunt om samenwerking te organiseren en afspraken te maken;
- scholen leggen het primaat bij het curriculum; schoolsport komt op de tweede plaats en moet concurreren met andere naschoolse activiteiten;
- sportverenigingen zijn onvoldoende in staat om overdag een structureel aanbod te verzorgen;
- de vakdocent LO heeft onvoldoende tijd ter beschikking om als schakelaar op te treden in de infrastructuur rond school en contacten te onderhouden met sportaanbieders en de lokale overheid.

Kort gezegd is er sprake van gebrek aan personeel en deskundigheid om de beoogde samenwerking tot stand te brengen, worden accommodaties onvoldoende gezamenlijk benut en blijken sportverenigingen nauwelijks in staat om zelfstandig aansluiting te zoeken bij kansen die zich in het onderwijs voordoen (verlengde schooldag, brede school).

Deze knelpunten zijn overwegend praktisch van aard en kunnen met enige goede wil verholpen worden. Kansen hiertoe doen zich sinds enkele jaren in steeds sterkere mate voor. Het gaat hierbij om de volgende ontwikkelingen:

- de politieke erkenning van de maatschappelijke betekenis van sport, o.a. voor de jeugd op terrein van integratie, jeugdparticipatie en achterstandsbeleid. Dit uit zich o.a. in de toename van overheidssubsidiëring en ondersteuningsmogelijkheden van lokale en bovenlokale instellingen;
- de luide roep om verenigingsondersteuning en professionalisering van de georganiseerde sport. Hier zal in de nabije toekomst veel in geïnvesteerd worden, wat kansen biedt voor professionele samenwerking met bijvoorbeeld scholen, jeugdorganisaties en buurtinstellingen;
- decentralisatie van taken en bevoegdheden in het onderwijs, gekoppeld aan de vermaatschappelijking van het onderwijs zoals zichtbaar in de verlengde schooldag, naschoolse opvang en brede School;
- de geleidelijke terugkeer van de vakleerkracht LO in het basisonderwijs vanaf 2003 volgens het daartoe afgesloten convenant;
- de populariteit van het vak lichamelijke opvoeding onder scholieren, volgens een recent in Nederland gehouden enquête;

- de vorming van grote scholengemeenschappen (colleges) in het voortgezet onderwijs, wat een schaalvoordeel oplevert voor de beoogde samenwerkingsverbanden;
- de opkomst van een 'do-it-yourself' jeugdcultuur met een nieuwe oriëntatie op sport en bewegen, zoals bijvoorbeeld zichtbaar is in skaten, mountainbiken en streetdance. Deze jongeren regelen hun sportieve activiteiten grotendeels zelf.

De uitdaging zit hem niet zozeer in een financieel probleem. De partners zetten voldoende middelen in om te investeren in hun eigen ontwikkelingen. Maar daarentegen worden nauwelijks financiën vrijgemaakt om in te zetten op een structureel samenwerkingsverband rond School & Sport. Terwijl we juist signaleren dat het om een organisatievraagstuk gaat, met als doel dat de jeugd zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht goed deelneemt aan sport/bewegingsonderwijs. De beleidsvisie School & Sport speelt dan ook in op veranderingen in de omgeving van de school en de sport die een herbezinning noodzakelijk maken, zowel op de organisatie en invulling van het bewegingsonderwijs, als op die van het functioneren van sportclubs. Juist de wederzijdse versterking van die twee, scholen en sportclubs op het schaalniveau van buurt of wijk, zal moeten leiden tot een eigentijds, jeugdgericht aanbod van sport en bewegen voor de jeugd in hun eigen omgeving.

3. *Contouren*

Sport- en bewegingsstimulering is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de overheid, het onderwijs en de sportwereld. Op lokaal niveau vertaalt zich dit in inspanningen die zowel de gemeente, de scholen als de georganiseerde sport plegen. Kort gezegd is de rol van de lokale overheid faciliterend en regisserend en die van de georganiseerde sport organiserend. De huidige rol van het onderwijs is vooral gericht op het geven van het vak lichamelijke opvoeding. Die rol verschuift langzaam maar zeker naar een meervoudige, namelijk:

- aanleren van basale fysieke vaardigheden;
- introductie in en kennismaking met de veelzijdige bewegingscultuur;
- begeleiding bij de sportkeuze van leerlingen;
- het vergroten van bewegingstijd op en via school;
- aansluiten op de levensloop van leerlingen: sportloopbaanbegeleiding.

Een absolute voorwaarde om het organiseren van sport- en bewegingsstimulering via scholen te laten verlopen, is een structurele samenwerking tussen de lokale overheid, de lokale sportaanbieders en de scholen. Scholen spelen hierbinnen

een belangrijke rol omdat zij alle jongeren van 4 tot ten minste 16 jaar bereiken. 'Sport en bewegen' vatten wij hier breed op, zowel binnen als buiten schooltijd. Resultaat van het traject School & Sport moet zijn dat leerlingen ten minste de landelijke beweegnorm halen. Deze norm heeft zowel een kwantitatief criterium (1 uur sport/bewegen per dag conform de norm van Nederland In Beweging - NIB) als kwalitatieve criteria. Een noodzakelijke voorwaarde om een dergelijke doelstelling te bereiken, is dat sport/bewegen structureel verankerd is binnen school in termen van personeel, financiën en tijd.

Bovengenoemde beweegnorm is van toepassing op leerlingen. Het traject School & Sport is echter ook gericht op bevordering van de infrastructuur in de omgeving van jongeren. Die lijn heeft betrekking op voorzieningen die sport en bewegen mogelijk maken. Een 'sportomgevingsmonitor' moet uitwijzen in hoeverre de omgeving 'sportvriendelijk' voor de jeugd is. De rol van de driehoek gemeente/onderwijs/sport hierin is evident.

Een derde - in feite de meest fundamentele - invalshoek van het traject School & Sport, naast de instrumenten beweegnorm en sportomgevingsmonitor, is het lokale management en de lokale organisatie van School & Sport. Bewegingsmanagement via school heeft als voordeel dat de school het kristallisatiepunt is van waaruit:

- de leerlingen gestimuleerd worden tot sport/bewegen;
- een samenwerkingsverband groeit met de lokale overheid en de sportaanbieders;
- de beweegnorm en sportomgevingsmonitor regelmatig worden gecheckt.

Het bewegingsmanagement is op of dichtbij school gesitueerd. Bij bewegingsmanagement kunnen we denken aan een gekwalificeerde professional met minimaal HBO-niveau of aan een team van samenwerkende professionals, zoals een bewegingsconsulent, een coördinerende vakleerkracht LO, een schoolsportmedewerker of sportbuurtwerker van de gemeente en een verenigingsondersteuner. De exacte invulling van het bewegingsmanagement is afhankelijk van de lokale sport- en onderwijsinfrastructuur.

Uitgangspunt is dat bewegingsmanagement een duidelijke toegevoegde, aanvullende waarde heeft ten opzichte van de bestaande situatie. Die aanvulling moet blijken uit vergaande vormen van samenwerking tussen of integratie van scholen en sportverenigingen, en een actief stimuleringsbeleid gericht op leerlingen en het lokale sportaanbod.

Kern van het plan bestaat dus uit drie geïntegreerde onderdelen:

1. introductie van bewegingsmanagement via School & Sport;
2. introductie van de beweegnorm School & Sport (kwantitatief/kwalitatief);
3. introductie van de sportomgevingsmonitor School & Sport.

4. Werkwijze

Om de drie onderdelen van de beleidsvisie verder uit te werken, zal een aantal pilots worden ondersteund en gevolgd, waaronder in ieder geval één in een grote stad en één in een provincie. Daarnaast zal worden aangesloten op de kennis en ervaring die inmiddels is opgedaan via projecten in het kader van Jeugd in Beweging. Allerlei aspecten van de beweegnorm dienen zich dan aan, zoals uitwerking van 'gezonde, actieve leefstijl', 'jeugdparticipatie' en 'sociale integratie'. Daarnaast kan worden aangesloten bij de landelijke informatievoorziening van het traject via de helpdesk die bij NISB wordt ondergebracht. Landelijke ontwikkelingen die op lokaal niveau hun beslag krijgen, en waar Jeugd in Beweging/NISB bij betrokken is, zullen in het traject School & Sport worden meegenomen. Dit zijn bijvoorbeeld de Breedtesportimpuls, SPiN, PRiNS, Verlengde Schooldag/Brede School en plan van aanpak modernisering accommodaties voor het bewegingsonderwijs.

De introductie van bewegingsmanagement is een eerste cruciale stap op weg naar een verdergaande integratie van bewegingsonderwijs en sport. Hier wijden wij 4.1 aan. In 4.2 en 4.3. komen achtereenvolgens de beweegnorm en de sportomgevingsmonitor aan de orde. Dit zijn twee belangrijke instrumenten waarmee het bewegingsmanagement geschikte informatie verzamelt, die richtinggevend is voor de lokale acties die de partners (scholen, sport, gemeente) zullen moeten nemen.

Voorlopig is een grove uitwerking gemaakt van zowel de beweegnorm als de sportomgevingsmonitor. Eerst geven wij kort aan hoe in de lokale situatie samengewerkt kan worden.

4.1 Bewegingsmanagement in de lokale context

Zowel de beweegnorm en de sportomgevingsmonitor krijgen de vorm van een soort checklist waarop gescoord kan worden. Het is de kunst dat de leefomgeving van de jeugd zodanig goede voorwaarden tot sporten en bewegen bezit, dat dit leidt tot een positief resultaat zodat de beweegnorm wordt gehaald. Hiervoor is bewegingsmanagement in de lokale context noodzakelijk. Het bewegingsmanagement draagt niet alleen bij aan een goede samenwerking en afstemming tussen school, sportaanbod en gemeente/wijk, maar is ook verantwoordelijk voor het monitoren van de beweegnorm en het toepassen van de sportomgevingsmonitor. Invulling van bewegingsmanagement zal per locatie anders kunnen zijn, afhankelijk van de bestaande formatie voor sportstimulering, schoolsport, bewegingsonderwijs, brede school en lokale coördinatie op dit gebied. Mogelijk kan een team van samenwerkende functionarissen het bewe-

gingsmanagement invullen. Een andere invulling kan zijn dat een sportbuurtwerker of bewegingsconsulent vanuit de school gaat opereren, en het bewegingsmanagement voor zijn rekening neemt. Daarvoor is extra formatietijd nodig. Een derde variant is dat een bewegingsmanager wordt aangesteld die opereert vanuit het onderwijs, en die van daaruit allianties aangaat met sportaanbieders en instellingen in de wijk. Deze functionaris heeft een HBO-achtergrond en is verantwoordelijk voor het monitoren van de beweegnorm en het doen van voorstellen voor het verbeteren van de fysieke en sociale sportinfrastructuur in de omgeving aan de hand van de sportomgevingsmonitor.

Voorlopig verwachten wij dat bewegingsmanagement met een omvang van 1 formatieplaats toereikend is voor een wijk of buurtcombinatie met circa 5.000 jongeren in de leeftijd van 6 – 18 jaar.

Dit betekent dat het lokale bewegingsmanagement meerdere basisscholen en scholen in het voortgezet onderwijs bedient, en vanzelfsprekend ook meerdere sportaanbieders. Duidelijk is ook dat het bewegingsmanagement een heldere werkrelatie heeft met de lokale overheid.

Het bewegingsmanagement draagt aldus zorg voor continuïteit in de contacten met de lokale overheid, sportaanbieders en scholen in de omgeving. Bovendien wisselt het bewegingsmanagement informatie uit met de schoolarts.

In het taakprofiel van het bewegingsmanagement kan onderscheid worden gemaakt tussen vier hoofdtaken met elk een aantal aandachtsvelden:

1. Bewaken beweegnorm:

- periodiek gegevens verzamelen en analyseren van alle leerlingen;
- zorgdragen voor sportlogboek door leerlingen;
- beweegnorm individueel met leerlingen bespreken (advies);
- bevorderen dat leerlingen beweegnorm halen;
- voorlichting aan en samenwerking met vakdocenten en verenigingsleiders;
- voorlichting beweegnorm aan leerlingen.

2. Fysieke en ruimtelijke voorzieningen:

- inventarisatie behoefte onder leerlingen;
- mogelijkheden naschools gebruik bevorderen;
- knelpunten voorzieningen bij gemeente aankaarten;
- bevorderen van multifunctioneel gebruik van voorzieningen;
- stimuleren van aanwezigheid 'beweegmogelijkheden' en accommodaties in de wijk;

- jeugd betrekken bij sportomgevingsmonitor;
- bestaande voorzieningen jeugd vriendelijk in gebruik maken.

3. Organisatorische randvoorwaarden:

- netwerk creëren met sleutelfiguren uit onderwijs, georganiseerde sport en wijkinstellingen;
- bevorderen, initiëren, instandhouden en uitbouwen van samenwerking in de driehoek BOS;
- betrekken van de gemeente bij School en Sport;
- professionalisering van trainers en (vak)docenten;
- mede faciliteren van verenigingsondersteuning.

4. Coördinatie BOS (Buurt/Onderwijs/Sport):

- overleg organiseren tussen sleutelfiguren BOS;
- werkafspraken maken en voortgang checken in een werkgroep;
- taakverdeling maken;
- informatieuitwisseling met schoolarts, fysiotherapie e.d..

Voorlopig zijn drie organisatievarianten voor het bewegingsmanagement opgesteld, met voor elk een aantal voor- en nadelen:

- *Een team van samenwerkende functionarissen*

Voordelen: creëren draagvlak, korte lijnen, krachtenbundeling, gelijkwaardigheid partijen, brede betrokkenheid, kruisbestuiving.

Nadelen: ontbreken eindverantwoordelijkheid, onduidelijke taakverdeling, veel overleg, gebrek aan besluitvorming, vrijblijvendheid.

- *Een coördinerende bewegingsconsulent*

Voordelen: afstemming, coördinatie en besluitvorming is binnen één aanspreekpunt (persoon) ondergebracht, neutraliteit, overzicht, verbinding naar/van overheid; procesmanagement, korte lijnen.

Nadelen: kwetsbaar, overbelasting, continuïteit, eenzaamheid, bureaucratiesering, afhankelijkheid.

- *Een bewegingsmanager vanuit het onderwijs*

Voordelen: bereikt alle leerlingen, beroepsmatig betrokken, herkenbaarheid, specialisme, effectiviteit, contact ouders, betere inbedding in onderwijs.

Nadelen: kwetsbaarheid beroepssector onderwijs, afstand school/sportclubs, partijdigheid vanuit onderwijs, te veel nadruk op onderwijs, staat niet boven partijen, afhankelijk van schoolleiding.

4.2 De beweegnorm

De beweegnorm geeft een aansprekende ambitie weer voor het bewegingsleven van jongeren, en is gericht op het beïnvloeden van lifetimesport en bewegen. Deze beweegnorm bevat kwantitatieve en kwalitatieve ijkpunten die voor beleidsmakers, opvoeders en ouders, sportaanbieders en jongeren een streefrichting aangeeft voor het beweeggedrag van jongeren. Deze werkwijze bouwt voort op bestaande methoden die de voortgang van leerlingen in beeld brengen, zoals het leerlingvolgsysteem of het sportdossier. Voor de kwantitatieve norm sluiten wij aan bij de norm die is ontwikkeld in het kader van Nederland In Beweging (NIB). Kwalitatieve criteria verwijzen naar:

- motorische ontwikkeling: kennismaking met en introductie in een breed scala van verschillende bewegingsactiviteiten. Voor meer complexe bewegingsactiviteiten is de leeftijdsfase 4-15 jaar het meest geschikt;
- sportieve opvoeding: de jongeren worden zich bewust van de intrinsieke waarde van sport en bewegen, ondervinden daar plezier aan, en leren sport en bewegen op waarde in te schatten;
- sociale ontwikkeling: samen sporten en bewegen doet een beroep op samenwerking, taak- en rolverdeling. Sporten is een groepsgebeuren en is afhankelijk van de bewegingscontext. Kennis en vaardigheden hiervoor moeten worden geleerd.
- leren organiseren: kennismaking met de sportvereniging en jeugdparticipatie in brede zin. In sportverenigingen wordt duidelijk wat een leden-voor-ledenorganisatie inhoudt. Via school, sportclubs of in informele groepen kan ervaring worden opgedaan met jeugdparticipatie. De jongerencampagne van Jeugd in Beweging *'whoZnext'* is volledig gericht op het bevorderen van jeugdparticipatie in de sport, biedt aanknopingspunten om jongeren hiervan bewust te maken, en hun praktische handreikingen aan te reiken.

Elementen van de beweegnorm en toetsingscriteria zullen nader moeten worden ontwikkeld. Hierbij kan gedacht worden aan het verder uitwerken en operationaliseren van begrippen als brede kennismaking, beheersing grondvormen van bewegen, fair play, jeugdparticipatie, kennis van sportorganisatie, samenwerking en reflectie. Er zal gebruik worden gemaakt van reeds beschikbare concepten om de beweegnorm invulling te geven. Aangesloten kan worden bij kennis die op dit gebied aanwezig moet zijn bij KVLO, SLO en universitaire onderzoeksinstituten.

4.3 De sportomgevingsmonitor

Met dit instrument wordt duidelijk in hoeverre de leefomgeving van jongeren uitnodigt om te sporten en spelen. Het gaat hierbij dus om de aanbodzijde van de 'sport- en bewegingsmarkt'. We maken onderscheid tussen fysieke en ruimtelijke voorzieningen (accommodaties/plekken) en organisatorische randvoorwaarden (verenigingen, onderwijs). De volgende aspecten zullen hierin een plaats krijgen:

- plekken in de openbare ruimte om te sporten en spelen (geschikte pleintjes, trapveldjes);
- semi-openbare sportaccommodaties, zoals veldsportaccommodaties, sporthallen, zwembaden, tennisbanen et cetera;
- sportaanbieders met een aanbod voor de jeugd, zoals sportverenigingen, sportscholen, jeugdwerk en welzijnsinstellingen. Hierbij wordt gescoord op sportstimuleringsaanbod, bijvoorbeeld kennismakingstraject, van deze organisaties, maar ook op gekwalificeerd (ALO, CIOS, sportbond) sporttechnisch kader, zoals gespecialiseerde trainers en coaches;
- bewegingsonderwijs: aantal uren bewegingsonderwijs per week per groep/klas. Een recent door de SLO ontwikkeld concept 'leerlijnen voor het bewegingsonderwijs' biedt mogelijkheid tot normering. Kwalificatie van onderwijzer/docent is hier ook aan de orde;
- schoolsport (activiteiten en voorzieningen): programma voor extra-curriculaire bewegingsactiviteiten in basis- en voortgezet onderwijs, inclusief invulling van de verlengde schooldag en brede school, en begeleid buitenspelen en naschools aanbod van bewegingsactiviteiten.
- zwemles: aanbod van zwemlessen aan kinderen van 4 – 7 jaar;
- speciale programma's gericht op (re)integratie van kinderen met een motorische of sociale achterstand in een sportvereniging in de regio, zoals Club Extra.

Voor het samenstellen van een sportomgevingsmonitor kan gebruik worden gemaakt van bestaande instrumenten, zoals de RSO (richtlijn sportdeelname onderzoek), de methodiek van Youth Mapping (Rotterdam), de omgevingsanalyse waar de gemeente Rotterdam regelmatig mee werkt, en de Tilburgse methode van BOTS om de schoolsituatie rond sport en bewegen te analyseren.

Slot

De beleidsvisie is hier slechts op hoofdlijnen geschetst en verdient een verdere verkenning en uitwerking. Die verkenning en uitwerking zal plaatsvinden door middel van een aantal pilotprojecten. Op dit moment zijn hiervoor gesprekken gaande met de provincies Zeeland, Friesland, Groningen en de steden Utrecht, Den Haag en Arnhem.

Voordat de pilots starten, zal nader invulling worden gegeven aan de beweegnorm en de sportomgevingsmonitor. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van reeds beschikbare kennis.

Aan de hand van de ervaringen tijdens deze pilots zal een definitief scenario worden vervaardigd voor een mogelijk brede verspreiding van bewegingsmanagement over heel Nederland, en welke kosten dit met zich meebrengt.

In de loop van het jaar 2001 zal School & Sport (één van de drie kernprocessen van Jeugd in Beweging) worden

ondergebracht bij NISB. Dit betekent dat dit instituut zorg draagt voor de verdere procesgang van School & Sport, voortbouwend op zowel het bestuurlijke document en deze beleidsvisie. Dit betekent ook dat NISB dit traject ondersteunt, binnen de marges die ook door de bestuurlijke partners worden onderkend. Ook zal binnen NISB het landelijke expertisepunt School & Sport worden ingericht. Dit centrum is een kristallisatiepunt waarin kennis en informatie die relevant zijn voor (mogelijke) samenwerkingsverbanden op het terrein van School en Sport gebundeld en toegankelijk gemaakt worden.

Na vaststelling van de beleidsvisie zal een meerjarige uitvoeringsfase ingaan. Tijdens het LC congres van 27 juni 2001 wordt door de partners (LC, NOC*NSF, KVLO en JIB/NISB) een convenant ondertekend waarmee zij zich committeren aan dit meerjarige uitvoeringstraject.

Bronnen

Jeugd in Beweging, *Sportstimulering bij de jeugd: doen we het goede goed? Aanwijzingen voor vergroting van de effectiviteit van sport- en bewegingsstimulering van jongeren* (conceptversie), Enschede: SLO, oktober 2000.

KVLO, Schoolsport. *Themanummer Lichamelijke Opvoeding* 83, nr. 7. Zeist, 1995.

Ministeries van WVC en OC&W, *Geïntegreerd beleid lichamelijke opvoeding en sport. Eindadvies van de Commissie 'Sport en lichamelijke opvoeding'*. Den Haag: DOP, 1986.

Mooij, C., e.a., *Sportoriëntatie en -keuze*, Enschede: SLO/JIB, 1998.

NOC*NSF, *Actieplan lichamelijke opvoeding en sport. Een bijdrage aan de discussie*. Arnhem: NOC*NSF, 1995.

NOC*NSF, *Inventarisatie schoolsportactiviteiten van landelijke sportorganisaties*, Arnhem: NOC*NSF, 1995.

Overleg Orgaan voor School en Sport. *Schoolsportontwikkelingsmodel*. Zeist: OOSS, 1985.

Raad voor het Jeugdbeleid, *Jeugd in beweging. Sport is plezier waar je gezond van wordt*. Utrecht: SWP, 1995.